

o b a

b o s t u u r s
v e r s l a g
2016

inhoud

jaarverslag 2016

1.	inleiding	3
2.	prestaties 2016	4
3.	kernfuncties O-B-A	5
4.	organisatie in beweging	6
5.	financiën 2016	8
6.	conclusies en vooruitzichten	10
	verslag van de raad van toezicht 2016	11

bijlagen

1 inleiding

2016 was het jaar waarin de nieuwe koers van het Beleidsplan 2015-2018 'Samen voor heel Amsterdam' duidelijk zichtbaar werd op de drie platforms van de OBA: de Centrale OBA, de 25 wijkvestigingen en OBA Online. Samen met partners zijn verschillende projecten gestart die invulling geven aan de vernieuwing van het aanbod van de OBA met een verschuiving van de klassieke bibliotheekfunctie naar een sterkere educatieve, culturele en maatschappelijke rol in de stad.

Trots is de OBA op de expositie 'Volksvlucht 2056', waarvoor de hele eerste verdieping van de Centrale OBA transformeerde in een hedendaags Paleis voor Volksvlucht en waar jong en oud kon dromen over de toekomst van Amsterdam. Na 'Volksvlucht 2056' werd de eerste etage van de Centrale OBA heringericht voor een structurele samenwerking met de nieuwe middelbare school Cartesius 2 en een Maakplaats 021. Deze maakplaats is onderdeel van het programma 'Amsterdam021' waarvoor de OBA samenwerkt met De Waag Society, Pakhuis de Zwijger en de Hogeschool van Amsterdam. In de bijlage is, zoals afgesproken met de gemeente Amsterdam, een verslag toegevoegd ter verantwoording voor de subsidie van dit project.

In 2016 zijn stappen gezet om de vestigingen sterker te positioneren als middelpunt van de wijk. En met resultaat. Zo stegen de bezoekersaantallen in de vestigingen met ruim 9% door een verruiming van de openingsuren en verbreding van het aanbod. Het educatieve aanbod voor volwassenen in de vestigingen is uitgebreid doordat de Volksuniversiteit Amsterdam in 2016 is ingetrokken op drie OBA-locaties. Verder leverden de OBA-vestigingen een bijdrage aan de doelstellingen van de gemeente Amsterdam, zoals 'Age Friendly City', door de zelfstandigheid van ouderen te versterken via het project Ouderen in de Wijk. Ook opende het afgelopen jaar de nieuwe vestiging op de Bos en Lommerweg die ruim tweemaal zoveel bezoekers trok dan de vorige locatie op het Bos en Lommerplein. Eind 2016 werd een nieuwe pop-up bibliotheek geopend in de broedplaats Lola Lik, naast het asielzoekerscentrum op de Wenckebachweg.

Deze greep uit nieuwe projecten en ontwikkelingen is illustratief voor de dynamiek die in 2016 in de organisatie is ontstaan. Halverwege de beleidsperiode 2015-2018 maakt de OBA dan ook met een positief gevoel de balans op. Daarnaast is er aandacht voor punten die nog niet zo ver zijn als bij aanvang van de beleidsperiode werd gehoopt. De ambitie om van OBA Online een verzamelplek te maken voor (inter)nationale content is niet haalbaar binnen de beschikbare capaciteit en technische mogelijkheden. De OBA focust daarom op het beter ontsluiten

van de huidige (online) collectie, het verbinden aan actualiteiten in de stad en online kennisdeling en verspreiding. De licht dalende bezoekcijfers in de Centrale OBA laten een verschuiving van het gebruik zien van de grootste locatie van de OBA. Dit vraagt om aanpassingen van het aanbod en de faciliteiten, waarvoor in 2016 al de nodige voorbereidingen zijn getroffen.

Door te blijven vernieuwen en te blijven sturen op de ambities van het beleidsplan, waar nodig na bijstelling, zal de OBA de resterende twee jaar van de beleidsperiode blijven werken aan de transitie naar een sterkere educatieve, culturele en maatschappelijke positie in Amsterdam. Als uitgangspunt en kader hanteert de OBA daarvoor de in 2016 vernieuwde missie:

De OBA:

inspireert alle Amsterdammers om te blijven leren

- faciliteert een leven lang leren via passend aanbod voor elke leeftijdsgroep
- maakt het mogelijk om nieuwe vaardigheden van de 21ste eeuw te leren
- heeft bijzondere aandacht voor mensen die moeite hebben met taal en digitale vaardigheden

maakt kennis, cultuur en informatie voor iedereen bereikbaar en toegankelijk

- biedt vrije toegang tot alle denkbare informatiebronnen en -technologie
- is zeven dagen per week beschikbaar met ruime openingstijden van haar vestigingen
- geeft optimale service aan bezoekers op de fysieke en digitale platforms

stimuleert reflectie, ontmoeting en betrokkenheid bij stad en buurt

- is de ontmoetingsplaats voor de diversiteit aan talen en culturen uit de stad
- besteedt aandacht aan maatschappelijke thema's zoals gezondheid, zelfredzaamheid, duurzaamheid
- werkt intensief samen met groepen en organisaties in stad en buurt

2 prestaties 2016

De algemene prestatie-indicatoren voor bibliotheken (bezoekers, leden en uitleningen) laten een stabiel beeld zien. Positief is dat de dalende trend van het fysieke en online bezoek aan de OBA is gekeerd. In 2016 hebben iets meer mensen de OBA bezocht dan het jaar daarvoor. Het aantal bezoekers is een belangrijke prestatie-indicator voor de verschuiving van de traditionele bibliotheekfunctie naar een bredere positionering binnen de stad. Het aantal bezoekers is namelijk niet direct verbonden aan de traditionele bibliotheekfunctie terwijl dat wel het geval is voor de indicatoren "lidmaatschappen" en "uitleningen". De lichte stijging van het bezoek ging gepaard met een lichte daling van het aantal leden en een daling van het aantal uitleningen.

Bezoekers

Het totale aantal fysieke bezoekers van de OBA steeg in 2016 met 1,7% naar 3.583.524 bezoekers terwijl de jaren hiervoor dit cijfer was afgenomen. De stijging komt in het geheel op het conto van het vestigingenennetwerk aangezien het bezoekersaantal in de Centrale OBA juist daalde met 6,9%. In totaal steeg het bezoek in de vestigingen met 9,2%. Vooral de verruiming van openingstijden heeft hieraan bijgedragen.

Verder valt op dat recent geopende vestigingen het over het algemeen goed doen. Ook zijn de bezoekersaantallen gegroeid op plekken waar de verschuiving in het aanbod goed zichtbaar is. Voorbeelden hiervan zijn OBA Waterlandplein en OBA Reigersbos waar veel educatieve en informatieve activiteiten worden georganiseerd.

In 8 van de 25 vestigingen daalde het aantal bezoekers. Op deze plekken zijn over het algemeen nog minder stappen gezet in de vernieuwing van het aanbod.

De daling van het aantal bezoekers in de Centrale OBA in 2016 is aanleiding voor nader onderzoek. Een eerste conclusie is dat de volgende factoren hierop van invloed zijn geweest: verruiming openingstijden vestigingen en een veranderd gebruik van de Centrale OBA. In 2017 wordt deze ontwikkeling verder onderzocht en neemt de OBA op basis hiervan maatregelen.

Leden

Het ledenaantal van de OBA daalde in 2016 met 2,3% naar 176.132 leden. Opvallend was dat het aantal leden in de vestigingen met 4,7% daalde, terwijl in de Centrale OBA het aantal leden juist steeg met 3,4%.

Deze daling van ongeveer 4.000 leden komt met name doordat in 2015 voor een jaar een gratis lidmaatschap samen met de Leef en Leer!-pas aan 5000 mensen is gegeven. In 2016 zijn deze lidmaatschappen niet verlengd omdat het niet langer gratis was. Een deel van deze leden heeft wel gebruik gemaakt van de Stadspasactie voor minima die in 2016 is gestart met voor €5,- een lidmaatschap voor een jaar. De Leef en Leerpas zijn in 2015 met name in de vestigingen uitgegeven, de daling van het aantal leden is dan ook het meest zichtbaar in de vestigingen.

Het aantal jeugdleden steeg het afgelopen jaar. Het verhogen van het bereik onder jeugd was een van de speerpunten in 2016.

Uitleningen

Het aantal uitleningen daalde in 2016 met 4,9% naar in totaal 2.791.200 uitleningen. In de Centrale OBA was de afname van het aantal uitleningen met 3,3% aanzienlijk kleiner dan in de vestigingen, waar de uitleningen daalden met 5,6%. In 6 van de 25 vestigingen steeg het aantal uitleningen. De daling van het aantal uitleningen is in lijn met de trend van de afgelopen jaren; bezoekers komen steeds meer voor andere functies zoals werken, studeren, ontmoeten en leren. In 2017 is tot doel gesteld om het uitleencijfer te stabiliseren. Dit vraagt in veel OBA-vestigingen aanpassingen van de collectie. Eén van de aandachtspunten is de verruiming van het aanbod voor jeugd en jongeren.

Naast deze drie algemene indicatoren, werkt de OBA ook met prestatie-indicatoren per kernfunctie O-B-A (Ontwikkeling en Educatie, Bibliotheek- en Onlinediensten en Activiteiten, ontmoeting en debat). Algemeen beeld is dat de prestatie-indicatoren in 2016 zijn gestegen ten opzichte van 2015, maar dat het streefcijfer achteraf te ambitieus is gebleken. In het volgende hoofdstuk worden de ontwikkelingen besproken. De prestatie-indicatoren per kernfunctie zijn in de bijlage in een tabel opgenomen.

3 kernfuncties O-B-A

3.1

OBA - ontwikkeling en educatie

De speerpunten van het beleidsplan 2015-2018 op het gebied van Ontwikkeling en Educatie zijn talrijk, wat aangeeft hoe belangrijk deze functie in de bibliotheken van nu is geworden. Het gaat om het mogelijk maken van zelfontplooiing en een leven lang leren, intensiever samenwerken met scholen om zo een vraaggerichte doorlopende leerlijn in taal- en leesvaardigheid en mediawijsheid te ontwikkelen, het stimuleren van het educatieve klimaat als partner en deskundigheidsbevorderaar van leerkrachten en educatieve instellingen en het verminderen van achterstanden op het gebied van taal-, reken- en digitale vaardigheden. De OBA geeft hierbij bijzondere aandacht aan kwetsbare groepen zoals laaggeletterden en weinig taalvaardigen, aan ouderen en aan de jeugd.

In 2016 is voor de jeugd met name ingezet op het intensiveren van de contacten met het onderwijs en het verbeteren van het educatieve klimaat op scholen. Voor de jongste doelgroep van 0 tot 4 jaar is 'Boekstart' in de kinderopvang uitgevoerd. Wens was om te verdubbelen qua ledental onder deze doelgroep, zodat veel meer kinderen zo vroeg mogelijk beginnen met taalontwikkeling en Amsterdam groeit naar hetzelfde niveau van bereik als de andere G4-gemeenten. Deze doelstelling is niet behaald in 2016 en vraagt om structurele borging van het programma 'Boekstart' in het gemeentelijke beleid. Hiervoor is een convenant met de gemeente Amsterdam en de GGD nodig. In 2017 worden de gesprekken hierover opnieuw opgestart met de gemeente. Er was in 2016 wel een toename in het aantal groepsbezoeken vanuit de kinderopvang.

Voor het primair onderwijs is prioriteit gegeven aan het ondersteunen van scholen bij het vormgeven van de leesomgeving op school, deskundigheidsbevordering aan bibliotheekmedewerkers en leerkrachten en meer inzet op programma's op de scholen zelf. Tegelijkertijd is het aantal groepsbezoeken primair onderwijs aan de vestigingen van de OBA gestegen.

Ook zijn de groepsbezoeken van het voortgezet onderwijs (vo) toegenomen. Belangrijke ontwikkeling was hierbij dat

het aantal vo-scholen waarmee wordt samengewerkt sterk groeide: van 31 naar 43 scholen, een bereik van 62%. Het aantal leden in doelgroep 12-18 jaar steeg ook in 2016, maar bleef iets achter op het streefcijfer. Op basis van gesprekken met de scholen is gekozen om eerst te focussen op het uitbreiden van het aanbod voor vo-scholieren.

Voor volwassenen is de intensieve samenwerking met de Volksuniversiteit Amsterdam een belangrijke ontwikkeling om zelfontplooiing en een leven lang leren te stimuleren. Sinds september 2016 biedt de Volksuniversiteit Amsterdam een groot deel van haar cursusaanbod aan op OBA Javaplein, in de Centrale OBA en in de voormalige vestiging van de OBA in Bos en Lommer. De komende jaren zal het cursusaanbod van de Volksuniversiteit Amsterdam via nog meer vestigingen op laagdrempelige manier aangeboden worden aan de bezoekers en leden van de OBA. Het op elkaar laten aansluiten van het aanbod van de Volksuniversiteit Amsterdam met dat van de OBA zorgt voor een verbreding en verrijking van het aanbod volwasseneneducatie en Nederlands als Tweede Taal (NT2).

Het programma 'Leef en leer!' is in 2016 is ondergebracht bij de OBA, om taalachterstanden te verminderen en kwetsbare groepen te ondersteunen. In 2016 zijn vanuit 'Leef en leer!' ruim 250 vrijwilligers getraind als taalmaatje. Ook is een digitale leermiddelenwijzer voor vrijwilligers ontwikkeld. Meer dan 100 vrijwilligersorganisaties, gericht op het ondersteunen van Amsterdammers in taal en digitale vaardigheden, maken gebruik van het aanbod en de service van 'Leef en leer!'. De OBA voert dit tweedelijnsproject uit samen met stadsdelen, de gemeente en vele partners in het veld.

De OBA zet in op een breed en integraal aanbod om de taalvaardigheden en digitale vaardigheden van de doelgroep te vergroten. Het gebruik van alle oefenprogramma's via de computers van de OBA was helaas niet meetbaar. Wel zijn er exacte cijfers van het gebruik van de website oefenen.nl via de computers van de OBA. Dit cijfer daalde in 2016 terwijl op een stijging was gehoopt. In 2015 trokken de gratis lidmaatschappen veel nieuwe gebruikers, terwijl in 2016 vanuit 'Leef en leer!' gericht is op het versterken van het netwerk. Het gebruik lag in 2016 nog wel 72% hoger dan het gebruik van het programma in 2014.

4 organisatie in beweging

4.1

Platforms

Vestigingen

De 25 vestigingen van de OBA moeten zich in de beleidsperiode 2015-2018 ontwikkelen tot het middelpunt van de wijk. Om de vestigingen beter bereikbaar en toegankelijk te maken voor het publiek zijn de openingstijden in 2016 fors verruimd van 840 uren naar 1019,5 uren per week. Daarmee is elke OBA-vestiging gemiddeld meer dan 40 uur per week geopend. Dit is mogelijk gemaakt door het invoeren van selfservice-uren waarbij klanten zelfstandig gebruik kunnen maken van het aanbod van de bibliotheek.

In 2016 opende de vernieuwde vestiging OBA Bos en Lommer de deuren aan de Bos en Lommerweg naast De Nieuwe Boekhandel waarmee wordt samengewerkt. Sinds de opening is het aantal bezoekers in de vestiging verdubbeld. Ondanks de sterk gesaneerde collectie steeg ook het aantal uitleningen. De oude vestiging op het Bos en Lommerplein wordt inmiddels gebruikt door de Volksuniversiteit Amsterdam. OBA Javaplein is verbouwd om de locatie geschikt te maken als hoofdlocatie voor de Volksuniversiteit Amsterdam.

De verhuizing in Bos en Lommer is mede ingegeven door het besluit van de gemeente Amsterdam om de subsidie voor de OBA vanaf 2017/2018 te verlagen met € 1 miljoen per jaar, maar met de vraag om het vestigingsnetwerk overeind te houden. Daarom is ook in 2016 besloten om de kostbare vestiging OBA Hagedoornplein in 2017 te sluiten en te verhuizen naar een goedkopere, maar beter gesitueerde vestiging op het Mosplein. Vanaf december 2016 is de oude vestiging OBA Bijlmer gesloten aangezien de OBA daar plaats moest maken voor een nieuwe invulling van het gebied. In 2017 zal een nieuwe vestiging openen op het Bijlmerplein met Imagine IC als partner.

In 2016 is het project 'Buurtgericht Werken' in de vestigingen gestart om differentiatie en specialisatie mogelijk te maken en het aanbod in de vestigingen meer te verbinden met organisaties en bewoners(groepen) in de buurt. Op basis van buurt- en gebruiksanalyses zijn voor alle vestigingen profielen opgesteld die aansluiten bij de gebiedsplannen van de 22 gebieden van Amsterdam en de ontwikkeling in de kernen Diemen, Duivendrecht en Ouderkerk a/d Amstel. Deze profielen vormen de basis voor de verdere ontwikkeling van het aanbod in de vestigingen de komende jaren.

Centrale OBA

De Centrale OBA is de *flagship-store* van de OBA. De ambitie is om de Centrale verder te ontwikkelen tot een creatieve broedplaats van de metropool Amsterdam en tot een laboratorium waar nieuwe programma's worden ontwikkeld en samenwerkingsverbanden ontstaan.

In 2016 was de belangrijkste ontwikkeling in de Centrale OBA de omvorming van de eerste etage. De CD/DVD-collectie is sterk gesaneerd en verplaatst naar de vierde etage waardoor ruimte is vrijgemaakt voor herinrichting. Met een zogenaamde popup-inrichting is de etage geschikt gemaakt voor multifunctioneel gebruik zoals grote exposities en een 'Maakplaats021'. De aftrap was de expositie 'Volksvlijt 2056' met 12 grote ontwerpen die vanuit verschillende invalshoeken de toekomst van de metropool Amsterdam verkennen. Naast de expositie zelf zijn in het kader van 'Volksvlijt 2056' verschillende debatten, schoolexcursies en andere evenementen in de OBA georganiseerd. Na 'Volksvlijt 2056' wordt de eerste etage gebruikt als 'Maakplaats 021' en educatief centrum. Wekelijks komen klassen van het Cartesius 2 naar de OBA voor een lesprogramma waarin het aanbod van de OBA is geïntegreerd.

In 2017 wordt verder gewerkt aan de vernieuwing van de Centrale OBA. Onderdeel hiervan is dat na 10 jaar intensief gebruik een aantal etages opnieuw wordt ingericht.

OBA Online

Zoals aangegeven is de ambitie voor het platform OBA Online bijgesteld. In plaats van een focus op het verbinden van zoveel mogelijk nationale en internationale bronnen is gekozen om te focussen op het verbeteren van de online dienstverlening van het huidige aanbod van de OBA. Daarnaast is de ambitie om het online platform te gebruiken om interactie en samenwerking te faciliteren en stimuleren. In 2016 is de basis gelegd voor het waarmaken van deze ambities voor de online-omgeving van de OBA. Zo is er gewerkt aan het vernieuwen van de website oba.nl (gelanceerd januari 2017). Gedurende 2016 zijn kleine aanpassingen doorgevoerd in de functionaliteit en vindbaarheid van de website. Positieve ontwikkeling is dat vanaf juni 2016 het bezoek aan de website is gestegen ten opzichte van het jaar daarvoor, terwijl dit de jaren hiervoor was afgenomen. Verder zijn het afgelopen jaar samen met de Koninklijke Bibliotheek (KB) de mogelijkheden verkend om OBA online te gebruiken voor het stimuleren van interactie en samenwerking tussen de gebruikers van het aanbod van de OBA. In 2017 wil de OBA starten met een pilot met een school uit het voortgezet onderwijs die het onlineplatform gaat gebruiken als onderdeel van een intensieve samenwerking met de OBA.

4.2

Bedrijfsvoering

Personeel en organisatie

In 2016 zijn veranderingen in de organisatie doorgevoerd die de nieuwe koers van de OBA ondersteunen met een verschuiving van de traditionele uitleenfunctie naar een bredere positionering op educatief, cultureel en maatschappelijk vlak. Vanaf 1 januari 2016 zijn de medewerkers op de vestigingen in een nieuwe teamsamenstelling aan de slag gegaan. Er is hierbij gekeken naar een evenwichtige verdeling van competenties binnen de vestigingsteams. Ook is de capaciteit van de ontwikkelafdelingen binnen de organisatie uitgebreid, waardoor naast een educatie-, media, en marketingteam ook een programmateam kon worden ingericht. Tegelijkertijd is gewerkt aan de invulling van de gemeentelijke bezuinigingen 2017/2018. Deze wordt gedeeltelijk opgevangen door een verlaging van de personeelsformatie. Deze verschuiving binnen de organisatie gaat via natuurlijk verloop. Daarnaast is een vroegtijdig uitstroomvoorstel gedaan aan medewerkers die de pensioengerechtigde leeftijd naderen.

In lijn met de vernieuwing van de organisatie is in 2016 gestart met het aanscherpen van het personeelsbeleid. Zo is gewerkt aan de ontwikkeling van een nieuw competentiegericht functiehuis met functiebeschrijvingen die de gehele breedte van het takenpakket omvatten. Aansluitend is gestart met het opstellen van een integraal opleidingsbeleid dat in 2017 verder vorm zal krijgen. Tot slot zijn de werkprocessen geautomatiseerd door de implementatie van een nieuw personeelsinformatiesysteem.

Marketing & Services

In 2016 is de implementatie van een nieuwe lidmaatschapsstructuur voorbereid zodat deze per 1 januari 2017 ingevoerd kon worden. Op basis van klantonderzoeken zijn nieuwe abonnementsvormen opgesteld met ruimere uit-

leenvoorwaarden en een prijsreductie van de betaalde lidmaatschappen.

Hierbij is rekening gehouden met het tarief van € 42,- dat is vastgesteld door de Koninklijke Bibliotheek voor toegang tot het volledige pakket van e-books. Voor de jeugd wordt het lenen van boeken vanaf 1 januari 2017 boetevrij zodat dit geen beperking meer is voor de doelgroep om lid te worden of te blijven van de OBA. Daarnaast vergemakkelijkt deze stap de samenwerking met scholen en het via de scholen verstrekken van OBA-lidmaatschapskaarten.

Doelstelling in de beleidsperiode 2015-2018 is om beter in te spelen op specifieke behoeften van de OBA bezoekers. Daarom is in 2016 gewerkt aan de implementatie van een nieuw systeem voor *Customer Relations Marketing* met als doel het beter op maat bedienen van de OBA bezoekers met informatie over aanbod en service. In 2016 is verder gewerkt aan een stevigere positionering van de OBA als merk en het verhogen van de zichtbaarheid in de stad. Het nieuwe social mediabeleid zorgde voor een stijging van de online volgers en het engagement.

Strategie & PR

In 2016 heeft de OBA een nieuwe missie opgesteld die aansluit bij de nieuwe koers van de organisatie. De missie en visie van de OBA geven de brede positionering van de OBA in de stad weer. In 2016 werden met verschillende strategische samenwerkingspartners structurele afspraken gemaakt. Naast de Volksuniversiteit Amsterdam wordt in het project 'Amsterdam021' intensief samengewerkt met Pakhuis de Zwijger, de Waag Society en de Hogeschool van Amsterdam. Met de Hogeschool van Amsterdam zijn in 2016 de stappen gezet om deze samenwerking te verbreden in diverse buurtgerichte projecten, maatschappelijke onderzoeken en het gezamenlijk organiseren van debatten en kennisuitwisseling. In G4-verband wordt het project 'Ouderen in de Wijk' uitgevoerd met een Europese subsidie. De OBA heeft in 2016 dit project uitgevoerd in Amsterdam-Noord en in Amsterdam-West in samenwerking met welzijnsorganisatie Combiwel.

5 financiën 2016

5.1

Financiële ontwikkelingen 2016

Om het Beleidsplan 2015-2018 te kunnen realiseren, voert de OBA een investeringsprogramma voor de jaren 2016, 2017 en 2018 uit. Inzet van het investeringsprogramma is om een gedeelte van de daarvoor bestemde reserves van de OBA aan te wenden voor de noodzakelijke vernieuwingen en investeringen in de infrastructuur. De belangrijkste onderdelen van het investeringsprogramma zijn:

- aanpassingen Centrale OBA
- modernisering van het vestigingennetwerk
- vernieuwing van de organisatie
- investeringen in automatisering en het programma 'OBA Online'

Bij de verdere uitwerking van het Investeringsplan heeft de OBA er voor gekozen in 2016 een extra financiële inspanning te leveren door de afschrijvingstermijnen op investeringen te verkorten en meer in overeenstemming te brengen met de economische levensduur. De eenmalige extra kosten hiervan worden eveneens ten laste gebracht van de reserves.

Naast bestemmingsreserves houdt de OBA een algemene, vrij besteedbare reserve aan van ongeveer 10 % van de jaarlijkse exploitatie.

De bedrijfseconomische keuzes van de OBA m.b.t. investeringen en afschrijven zijn niet alleen ingegeven door de gewenste beleidsmatige veranderingen, maar eveneens door de bezuiniging op de subsidie van € 1 mln. structureel per jaar waartoe de gemeente Amsterdam in 2015 heeft besloten. Deze bezuiniging zal geleidelijk worden ingevoerd in de jaren 2017 en 2018. Uitvoering van het investeringsprogramma draagt bij aan de verdere beheersing van de kosten op het gebied van o.a. huisvesting en automatisering.

In verband met de uitvoering van het Investeringsplan 2016-2018 en de aanpassing van de afschrijvingen bedraagt het resultaat van het boekjaar 2016 € 2.904.784 negatief.

De Jaarrekening 2016 is voor het grootste deel in lijn met de concernbegroting en de daarop gebaseerde exploitatiebegrotingen voor de gemeente Amsterdam, Diemen en Ouder-Amstel. De belangrijkste afwijkingen hebben betrekking op:

Baten

- Inkomsten gebruikers: opbrengst € 297.158 (= 11,2 %) lager dan begroot. De beoogde groei van het aantal betalende leden ten opzichte van 2015 is maar ten dele gerealiseerd en de gewenste vermindering van de boetegelden werd al in 2016 ingezet.
- Rentebaten: per saldo € 239.107 (= 79,7 %) lager dan begroot in verband met de sterk gedaalde rente op spaarrekeningen en deposito's.

Lasten

- Afschrijvingen: € 1.631.207 (= 124,7 %) hoger dan begroot in verband met de eenmalige kosten voor aanpassing van de afschrijvingssystematiek.
- Huisvestingskosten: € 198.116 (= 1,9 %) lager dan begroot in verband met de aanpassing van de systematiek van reserveren en afschrijven.

Gezien de liquide positie van de OBA, is er voor de gewone bedrijfsvoering en de benodigde investeringen geen aanvullende financiering nodig.

5.2

Risico's

Het belangrijkste en reële risico voor de OBA is het verlies van subsidiemiddelen in de komende jaren. In 2015 is gebleken dat dit geen denkbeeldig risico is, toen het gemeentebestuur van Amsterdam heeft besloten met ingang van 2017/2018 de subsidie aan de OBA structureel te verlagen met € 1 mln. per jaar. Opgeteld bij de eerdere subsidiekortingen in de periode 2010-2015 betekent deze bezuiniging een teruggang van 15 % ten opzichte van het subsidi niveau 2010.

Om voorbereid te zijn op subsidieschommelingen, stuurt de OBA scherp op beheersing van de kosten (korte en lange termijn) en -waar mogelijk- op verhoging van de eigen inkomsten:

Personeel

Een deel van de beschikbare formatieruimte wordt ingevuld met tijdelijke medewerkers. Hiermee kan worden ingespeeld op fluctuaties.

Huisvesting

Beleid is om het vestigingsnetwerk zo min mogelijk in eigen panden te huisvesten. Dit levert flexibiliteit op. Daarnaast wordt actief gestuurd op verlaging van de huisvestingskosten door efficiency-maatregelen, zoals het afstoten van dure grote vestigingen en het delen van huisvesting met andere maatschappelijke/culturele instellingen.

Overige kosten

Jaarlijks wordt de begroting aangepast aan de beschikbare middelen via de werkbegroting en budgetten voor de verschillende sectoren. In de nieuwe OBA-organisatie zijn sectormanagers budget- en resultaatverantwoordelijk.

Verhoging eigen inkomsten

Met ingang van 2017 zal de OBA een nieuw stelsel van ledenpassen introduceren. Door verlaging van de tarieven hoopt de OBA aantrekkelijk te blijven voor zoveel mogelijk Amsterdammers. Verhoging van de eigen inkomsten wordt derhalve nagestreefd door vergroting van het aantal leden en niet door verhoging van de tarieven. Daarnaast streeft de OBA naar vergroting van de eigen inkomsten via de vergader- en conferentieservice (OBA Congres) en horeca.

Vorming van reserves en voorzieningen

Om schoksgewijze ontwikkelingen met betrekking tot de subsidie-inkomsten te kunnen opvangen, vormt de OBA een aantal reserves en voorzieningen. De overige reserve kent een omvang van ongeveer 10% van de jaarlijkse exploitatie. Voor de verbouw en nieuwbouw van de vestigingen is een aantal bestemmingsreserves gevormd. Voor het groot onderhoud van de Centrale OBA wordt jaarlijks een voorziening getroffen.

Met deze maatregelen streeft de OBA ernaar om verminderingen van de subsidie te kunnen opvangen zonder grote reorganisaties en met behoud van de dienstverlening aan de gebruikers.

6 conclusies en vooruitzichten

In 2015 startte voor de OBA de vierjarige beleidsperiode 2015-2018. De drie belangrijkste speerpunten van het Beleidsplan 2015-2018 'Samen voor heel Amsterdam' zijn:

- versterking en verbetering OBA Online
- uitbouw Centrale OBA als broedplaats van de metropool
- positionering OBA-vestigingen als middelpunt van de wijk en educatiepartner

Aan het einde van het boekjaar 2016 is de eerste helft van de beleidsperiode afgerond. In deze periode zijn heel veel nieuwe initiatieven gestart en zijn veel organisatorische aanpassingen uitgevoerd. De opheffing van de vier regio-eenheden en de inrichting van acht nieuwe, kleinere vestigingsteams is van alle organisatie-aanpassingen de meest in het oog springende. Op deze manier hoopt de OBA (nog) beter in te kunnen spelen op de ontwikkelingen in de verschillende buurten.

De ten opzichte van 2015 licht gestegen bezoekcijfers, van 3,524 naar 3,584 mln., geven het volgende beeld:

- Bezoek aan de Centrale OBA is gedaald van 1,652 naar 1,538 mln.
- Bezoek aan de OBA-vestigingen is gestegen van 1,872 naar 2,045 mln.
- Nieuwe of recent vernieuwde vestigingen (OBA Bos en Lommer, OBA De Hallen en OBA Reigersbos) vertonen stijgende bezoekcijfers.

Hieruit kan worden geconcludeerd dat de vernieuwing van het vestigingennetwerk binnen de OBA de allerhoogste prioriteit verdient. Belangrijkste onderdelen van dit verbeterplan zijn:

- Verruiming openingstijden en verbetering (online) centrale klantenservice.
- Verbetering inrichting, voorzieningen en dienstverlening, waarbij per vestiging wordt ingespeeld op de specifieke behoeften in het verzorgingsgebied.
- Versterking netwerk (bewonersorganisaties, scholen, sociaal culturele instellingen e.a.) rondom de vestigingen.
- Meer samenwerking met partnerorganisaties en vrijwilligers.

Het verbeterplan voor de OBA-vestigingen krijgt in de periode 2017-2018 verder vorm. Hiermee geeft de OBA ook invulling aan de door de gemeenteraad van Amsterdam uitgesproken wens dat de OBA, ondanks de in 2015 opge-

legde structurele bezuiniging van € 1 mln. per jaar met ingang van 2017/2018, het vestigingennetwerk in tact houdt.

Om de bezuinigingen in te vullen zal het soms nodig zijn om te verhuizen naar andere locaties. Dat het goed mogelijk is om goedkopere en tegelijk ook beter gesitueerde locaties te vinden, is gebleken met de nieuwe huisvesting van OBA Bos en Lommer aan de Bos en Lommerweg. Deze vestiging is in 2016 in gebruik genomen. De vestiging OBA van der Pek wordt in 2017 in gebruik genomen ter vervanging van OBA Hagedoornplein. In 2017 wordt doorgewerkt aan de verbetering van het vestigingennetwerk, vaak op de huidige locatie, maar in sommige gevallen ook op nieuwe locaties.

Ook wordt de komende jaren ingezet op de twee andere prioriteiten uit het Beleidsplan 2015-2018 (met betrekking tot OBA Online en de Centrale OBA) Dat vraagt niet alleen grote inspanningen van onze medewerkers, maar ook forse financiële investeringen. Hiertoe heeft het bestuur van de OBA - na goedkeuring door de Raad van Toezicht - voor de periode 2016-2018 een investerings- en innovatieplan vastgesteld, dat onder meer wordt gebruikt voor de verbetering van de ICT-infrastructuur, ledenservice, opleidingen en aanpassingen van de OBA-vestigingen.

Eén van de allerbelangrijkste succesfactoren bij de veranderingen binnen de OBA is de mate waarin de OBA er in slaagt bestaande samenwerkingsverbanden uit te bouwen en nieuwe op te zetten. Een voorbeeld hiervan is de gezamenlijke huisvesting met samenwerkingspartner Imagine IC in de nieuwe vestiging OBA Bijlmer die in 2017 open gaat. In 2016 is gewerkt aan de totstandkoming van het programma 'Amsterdam 021', een samenwerkingsverband tussen OBA, Waag Society, Pakhuis De Zwijger en de Hogeschool van Amsterdam. Dit programma, onder meer bedoeld om de OBA-vestigingen te verrijken met Maakplaatsen 021 die jonge Amsterdammers helpen bij het verwerven van de 21e eeuwse vaardigheden, zal in de komende jaren een grote impact hebben op onze organisatie.

Juist deze samenwerkingsverbanden helpen ons om ook na bijna 100 jaar relevant te blijven voor onze bezoekers en om onze missie (Amsterdammers stimuleren om te blijven leren) waar te maken.

Amsterdam, 28 maart 2017

M.J. Berendse, directeur/bestuurder

verslag van de Raad van Toezicht 2016

De Raad van Toezicht heeft in het jaar 2016 vier reguliere vergaderingen gehouden.

Er is op 10 oktober één extra bijeenkomst geweest waarbij de directeur-bestuurder een presentatie heeft gegeven over de ontwikkelingen rondom de Centrale OBA en de vestigingen.

Tijdens de vergadering op 8 maart 2016 is de stand van zaken rondom de transitie en ontwikkelingen in de organisatie besproken en de is de procuratieregeling vastgesteld.

Tijdens de vergadering op 17 mei 2016 vond het gesprek met de accountant BDO plaats en werden de jaarstukken 2015 goedgekeurd. Tijdens deze vergadering zijn ook de uitkomsten van het medewerkersonderzoek aan de orde geweest.

Op 19 september 2016 vond voorafgaand een ontmoeting tussen de Raad van Toezicht en de Ondernemingsraad van de OBA plaats. Tijdens de Raad van Toezicht vergadering is de jaarbegroting 2017 goedgekeurd en zijn de OBA-tarieven per 2017 besproken.

Op 18 november 2016 zijn de verbouwingsplannen voor de Centrale OBA en een aantal vestigingen besproken en is er goedkeuring gegeven aan het voornemen de voorgestelde maatregelen te laten uitwerken. Daarnaast is de werving van nieuwe RvT-leden besproken in verband met de beëindiging van de zittingstermijn van 2 leden.

Amsterdam, maart 2017

M.J. Cohen, voorzitter Raad van Toezicht

Stichting Openbare Bibliotheek Amsterdam

opgericht 8 februari 1919

Raad van Toezicht

Job Cohen	voorzitter
Femke den Boer	lid
Sandra Chedi	lid
Emile Spek	lid
René van Rijckevorsel	lid

Directeur / Bestuurder

Martin Berendse

Algemene gegevens

Stichting Openbare Bibliotheek Amsterdam
Oosterdoksstraat 110, 1011 DK AMSTERDAM
T 020 - 52 30 701
E dir@oba.nl
I www.oba.nl

bijlagen

prestatie indicatoren

programma Amsterdam 021

balans per 31 december

staat van baten en lasten

bijlage prestatie indicatoren

	2015 Werkelijk	2016 Streefcijfer	2016 Werkelijk
Ontwikkeling & Educatie			
Aantal jeugdleden via Boekstart	13.771	25.000	14.102
Gebruik oefenen.nl	15.330	18.396	10.533
Aantal jeugdleden 12-18 jaar	36.165	37.973	36.651
Bibliotheek- en informatiediensten			
Leden	180.250	180.000	176.132
Uitleningen	2.934.221	2.934.221	2.791.200
Collectie totaal	1.361.126	1.361.126	1.307.244
% gehonoreerd Interbibliothecair Leenverkeer (IBL)	71%	70%	72%
Leeskringen		80	96
Deelnemers aan leeskringen		600	566
Inlichtingen	271.000	280.000	221.909
Activiteiten, Ontmoeting en Debat			
Culturele activiteiten – aantal		1.050	1.933
Culturele activiteiten – deelnemers		67.500	69.818
Tentoonstellingen		300	304
Structurele partnerschappen		25	29
Basisinfrastructuur			
Bezoeken fysiek	3.524.297	4.000.000	3.583.524
Unieke bezoekers OBA.nl	694.434	729.156	714.692
Openingsuren vestigingen per week	840	1.005	1019,5
Openingsuren Centrale OBA per week	84	84	84
Overige inkomsten	892.365	1.142.880	1.107.077

bijlage programma Amsterdam 021

Eind 2016 heeft de gemeente Amsterdam definitief besloten te investeren in het programma 'Amsterdam 021, maak je toekomst', een samenwerking tussen OBA, Waag Society, Pakhuis de Zwijger en de Hogeschool van Amsterdam.

Het programma sluit aan bij een ontwikkeling die breed wordt gevoeld in de samenleving. Technologie speelt een steeds grotere rol in het dagelijks leven van ons allemaal. We zijn er afhankelijk van geworden. Tegelijkertijd snappen we er steeds minder van. Om de razendsnelle ontwikkelingen de baas te blijven is het noodzakelijk de jongere generaties te laten spelen met de achterkant van technologie. De OBA als publieke voorziening is de uitgelezen plek om jongeren – buiten het formele onderwijs, in een betrouwbare omgeving in hun eigen buurt – een educatief 21st century skills- programma te bieden. In Maakplaatsen021 in diverse OBA-vestigingen kunnen jongens en meisjes uit de buurt op een laagdrempelige manier hun creativiteit en digitale vaardigheden ontplooiën. Zélf ontwerpen, bouwen en aan de slag met nieuwe technologieën.

2016: opstartjaar

Het jaar 2016 is vrijwel volledig gebruikt voor de ontwikkeling van het programma. Het gaat dan ook om een ambitieuze onderneming, die fors bijdraagt aan de vernieuwing van de publieke taak van OBA. Het programma wordt vormgegeven in 3 werkpakketten met heldere resultaatsverplichtingen (zie ook beschikking):

- WP1 - Training & coaching; een zorgvuldig opgebouwd traject (kennismaken, verdiepen, coachen) is erop gericht OBA-medewerkers op te leiden zodat ze een Maakplaats 021 kunnen runnen en/of in staat zijn de programma's en activiteiten te begeleiden.
- WP2 - Hardware, inrichting & beheer Maakplaatsen 021; in 10 vestigingen en in de Centrale OBA worden Maakplaatsen ingericht, aansluitend op wat de directe omgeving al te bieden heeft en passend bij de ambities van de partners en die van de (co)financiers.
- WP3 - 21st century skills- programma: naast een inloop wordt een mix van programma's op inschrijving en buitenschoolse activiteiten geboden; voor kinderen en jongeren van 8 tot 16 jaar, met bijzondere aandacht voor kinderen uit Amsterdamse achterstandswijken.

In 2016 startten de voorbereidingen en werd toegewerkt naar de lancering van de Maakplaats 021 Waterlandplein (Noord) op 3 februari 2017 en de opening van de 'maakzone' op de eerste verdieping van de Centrale OBA begin maart 2017.

Om daar te komen is het nodige werk verzet. Een toelichting per werkpakket:

- Ad WP1 – in 2016 vonden de eerste twee kennismakingstrainingen plaats voor OBA-medewerkers (35), zogenaamde Librarian Maker Camps. De belangstelling voor de tweedaagse trainingen was groot en al snel werd besloten om er begin 2017 nog eens twee in te plannen. Doel is om een substantiële groep medewerkers kennis te laten maken met digitale fabricage en maakonderwijs, en mee te laten denken over het belang ervan in de context van de OBA. Uit deze groep ambassadeurs is inmiddels een groep van 15 medewerkers geselecteerd om in een verdiepingstraject te worden opgeleid tot Maakplaats-coach.

- Ad WP2 – in 2016 is een aanvang gemaakt met de herinrichting van de eerste verdieping van de Centrale OBA tot een flexibele educatie-etage. Ook is de inrichting van de eerste Maakplaats 021 bij de vestiging OBA Waterlandplein tot stand gekomen. De uitgekende basisinventaris vormt de basis voor de fysieke inrichting van iedere Maakplaats, en is tevens het uitgangspunt voor de trainingen en de activiteitenprogramma's.

- Ad WP3 – de feitelijke programmering is begin 2017 gestart. Eind 2016 is een aantal pilot-events georganiseerd. In Noord werd al meteen duidelijk dat er heel veel animo is onder kinderen uit de buurt.

In het aanloopjaar 2016 hebben de programmapartners veel kunnen leren en ervaren, hetgeen is meegenomen in de definitieve projectinrichting begin 2017.

Uitdagingen in de samenwerking:

De dagelijkse operatie en begeleiding in de Maakplaatsen 021 komt voor een deel te liggen bij OBA-medewerkers. Naast gerichte training is er behoefte aan 'coaching on the job' om zelfstandig aan de slag te kunnen met digitale fabricage en om groepen kinderen te ontvangen en te begeleiden.

De inzet van HvA-studenten is maatwerk. Bepaalde vaardigheden en een intrinsieke motivatie zijn voorwaardelijk om in een Maakplaats te werken. Daarnaast is het van belang dat de stage-eisen matchen met hetgeen een student kan gaan doen in de Maakplaats.

Voor partners Pakhuis de Zwijger en Waag Society is het een uitdaging hun kennis en kunde overdraagbaar te maken. Om in vier jaar tijd Maakplaatsen in tenminste 10 vestigingen te starten is het zaak een ontwikkelmodel te hanteren en na een periode van kwartiermaken toe te werken naar een overdrachtsmoment.

Duurzame relaties in de buurten zijn cruciaal om de Maakplaatsen ook op de langere termijn levend en levendig te houden. Scholen en buurtinitiatieven zijn de belangrijkste gebruikers.

Balans per 31 december 2016

(na resultaatbestemming)

		31-12-2016		31-12-2015	
		€	€	€	€
ACTIVA					
Vaste activa					
Materiële vaste activa	1				
Verbouwing en inrichting		3.373.746		5.114.639	
Machines en installaties		287.860		287.425	
Automatisering		733.566		840.873	
Vervoermiddelen		14.002		18.669	
			4.409.174		6.261.606
Financiële vaste activa					
Lening u.g.	2		65.750		128.250
Vlottende activa					
Vorderingen					
Handelsdebiteuren	3	815.603		144.435	
Belastingen en premies sociale verzekeringen	4	944.093		715.213	
Overige vorderingen	5	117.855		298.969	
Overlopende activa	6	504.282		264.706	
			2.381.833		1.423.323
Liquide middelen	7		29.615.193		30.816.894
Totaal			36.471.950		38.630.073

		31-12-2016		31-12-2015	
		€	€	€	€
PASSIVA					
Eigen vermogen	8				
Stichtingskapitaal		45		45	
Egalisatiereserve subsidiegevers	9	-		-59.254	
Bestemmingsreserve	10	18.608.746		21.682.412	
Overige reserve	11	3.055.668		2.946.040	
			21.664.459		24.569.243
Voorzieningen					
Grootonderhoud nieuwe Centrale Bibliotheek		10.607.726		10.448.637	
Jubilea	12	102.786		118.850	
Verlieslatend contract	13	288.600		400.000	
			10.999.112		10.967.487
Kortlopende schulden					
Vooruitontvangen contributies	14	909.615		902.796	
Schulden aan leveranciers en handelskredieten	15	1.318.237		1.049.627	
Pensioenen		135.296		-	
Overige schulden	16	1.301.811		1.066.239	
Overlopende passiva	17	143.420		74.681	
			3.808.379		3.093.343
Totaal			<u>36.471.950</u>		<u>38.630.073</u>

Staat van baten en lasten

		<u>2016</u>	<i>Begroting</i> 2016	<u>2015</u>
		€	€	€
Baten	19			
Subsidies		27.979.284	27.979.284	27.840.512
Subsidies voorgaande jaren		7.582	7.582	0
Contributies		1.819.230	1.860.000	1.809.341
Leengelden		12.357	45.000	49.043
Administratiegelden		523.395	747.140	670.518
Overige baten		<u>1.087.078</u>	<u>1.142.880</u>	<u>892.364</u>
Som der baten		31.428.926	31.781.886	31.261.778
Lasten				
Personeelskosten	20	14.349.378	14.379.560	13.040.425
Afschrijvingen	21	2.939.057	1.307.850	1.805.213
Huisvestingskosten	22	10.390.834	10.855.950	10.533.692
Kosten organisatie	23	3.170.475	3.198.966	3.104.075
Mediakosten	24	2.611.774	2.873.900	2.328.752
Kosten automatisering	25	<u>933.085</u>	<u>1.132.660</u>	<u>902.671</u>
Som der lasten		34.394.603	33.481.886	31.714.828
Resultaat		<u>-2.965.677</u>	<u>-1.700.000</u>	<u>-453.050</u>
Saldo financiële baten en lasten		<u>60.893</u>	<u>300.000</u>	<u>161.050</u>
Exploitatiesaldo		-2.904.784	-1.400.000	-292.000

Resultaatbestemming

		<u>2016</u>	<i>Begroting</i> 2016	<u>2015</u>
		€	€	€
Dotatie/onttrekking bestemmingsreserves				
Personeel		-318.080		-
Groot onderhoud gebouwen vestigingen		41.700		-13.500
Inventaris Centrale bibliotheek		625.000		1.250.000
Groot onderhoud Centrale bibliotheek		-		-
Ontwikkeling Centrale bibliotheek		-184.666		-
Nieuwbouw/verbouw vestigingen		-120.920		-339.300
Inrichting vestigingen		<u>-16.700</u>		<u>-16.700</u>
		26.334		880.500
Mutatie egalisatiereserve				
Onttrekking		-		-1.231.493
Resultaat toegevoegd aan Overige reserve		-2.931.118		58.993
Totaal		<u>- 2.904.784</u>	<u>-</u>	<u>- 292.000</u>